

ALKOHOLITUTKIMUS-
SÄÄTIÖ

1998

VUOSIKERTOMUS

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

1998

VUOSIKERTOMUS

PL 220, 00531 Helsinki

Alkoholitutkimussäätiö

Hallitus 1996 –1998

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, professori

VARAPUHEENJOHTAJA

Kari Poikolainen, dosentti

JÄSENET

Jarkko Eskola, ylijohtaja, osastopäällikkö

Klaus Helkama, professori

Matti Huttunen, dosentti

Raija Julkunen, dosentti

Olli Jänne, professori

Janne Kivivuori, valtiotieteen tohtori

Reijo Salmi, toimitusjohtaja

Työvaliokunta 1996 –1998

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, professori

JÄSENET

Klaus Helkama, professori

Olli Jänne, professori

Kari Poikolainen, dosentti

ASIAANTUNTIJAT

Kalervo Kiiänmaa, dosentti

Jussi Simpura, dosentti

SIHTEERI-TALOUDENHOITAJA JA TUTKIMUSJOHTAJA

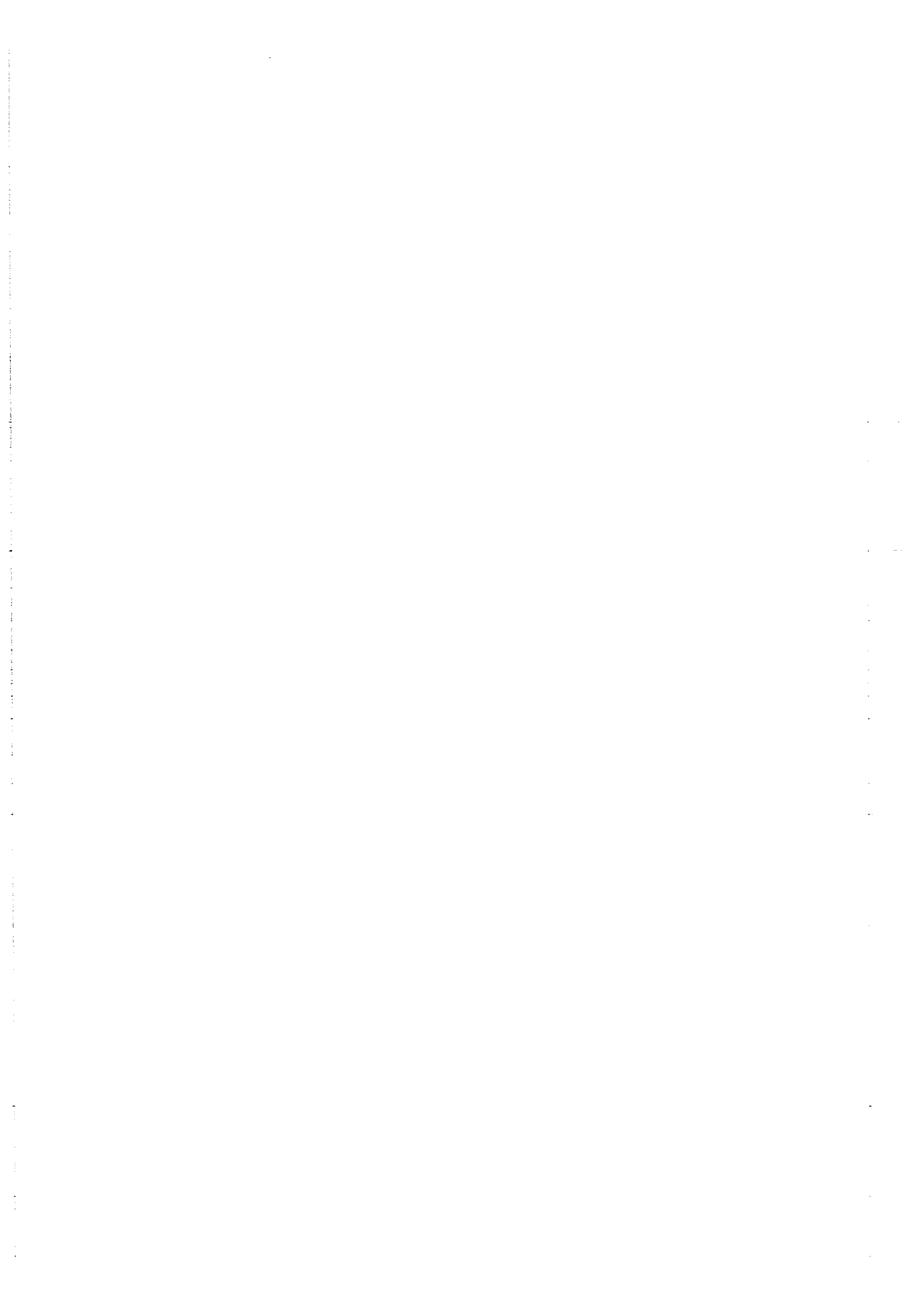
Klaus Mäkelä, dosentti

SISÄLLYS

Yleiskatsaus	1
Hallinto	1
Tutkimustoiminta	2
<i>Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet</i>	2
Apurahat	9
<i>Varsinaiset apurahat</i>	9
<i>Opinnäytetöistä annetut kannustuspalkinnot</i>	10
<i>Tutkimussopimusapurahat</i>	10
Muu toiminta	12
<i>Muu toiminta kotimaassa</i>	12
<i>Kansainvälinen yhteistyö</i>	12
Talous	14
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	14

YLEISKATSAUS

Kertomusvuoden aikana vietiin loppuun 2 sopimusprojektia ja julkaistiin 5 säätiön rahoittamaa väitöskirjaa ja 25 kansainvälisen arviointimenettelyn läpikäyntyä artikkelia. Säätiön julkaisusarjassa ilmestyi yksi monografia, Ilkka Armisen ”Therapeutic interaction: A study of mutual help in the meetings of Alcoholics Anonymous”.

Säätiö osallistui yhteistyössä WHO:n Geneven päämajan kanssa toimivan kansainvälisen tutkijaryhmän työhön, jonka tavoitteena on koota saatavilla oleva tieto kehitysmaiden alkoholioloista, juomatavoista ja alkoholihaitoista.

Säätiö järjesti päihdeongelmaisten hoito-

tutkimusta koskevan kaksivaihehaun. Määräaikaan mennessä jätetyistä 12 aiesuunnitelmasta työvaliokunta piti kolmea erityisen kehittämiskelpoisina.

Vuoden aikana käynnistettiin 4 uutta sopimusprojektia, joista 3 jatkaa säätiön hoitotutkimuserinnettä ja yksi sosiaalishistoriallista perinnettä. Hannu Alho tutkii naltreksonin hoitovasteeseen vaikuttavia tekijöitä, Pekka Hakkaraisen ryhmä kartoittaa Suomen huumehoitojärjestelmää ja Anja Koski-Jännes vertailee pelkkien ohjeiden ja verkostopohjaisen tuen tehoa koehenkilöiden selviytymistä edistävinä tekijöinä. Christoffer Tigerstedt vertailee Pohjoismaiden alkoholipolitiikan muuttumista.

HALLINTO

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmivuotiskauden viimeinen, seuraava: sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön nimittämät jäsenet: ylijohtaja, osastopäällikkö *Jarkko Eskola*, dosentti *Raija Julkunen* ja professori *Olli Jänne*; opetusministeriön nimittämät jäsenet: professori *Klaus Helkama*, dosentti *Matti Huttunen* ja dosentti *Kari Poikolainen*; tieteellisten seurain valtuus-

kunnan nimeämät jäsenet: valtiotieteen tohtori *Janne Kivivuori* ja professori *Kari Lagerspetz*; Alko-Yhtiöt Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Reijo Salmi*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Lagerspetz* ja varapuheenjohtajana *Poikolainen*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Helkama*, *Jänne*, *Lagerspetz* ja *Poikolainen*. Puheenjohtajana on ollut

Lagerspetz. Asiantuntijoina olivat dosentti *Kalervo Kiiänmaa* ja dosentti *Jussi Simpura*. Tutkimusjohtajana ja sihteeritaloudenhoitajana toimi *Klaus Mäkelä*. Tilintarkastajat olivat KHT *Yrjö Tuokko* (varalla KHT

Aarne Koivikko) ja KHT *Tuija Korpelainen* (varalla KHT *Elina Korpimaa*).

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta neljä kertaa.

TUTKIMUSTOIMINTA

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

136 *Alkoholin suurkulutuksen aiheuttamat proteiinimodifikaatiot*. Projektin tarkoituksena on selvittää alkoholin aineenvaihdon aiheuttamaa proteiinien modifioitumista *in vivo* ja näiden reaktioiden merkitystä alkoholin aiheuttamien kudonsaurioiden patogeneesissä. Tavoitteena on myös kehittää tällaisiin sitoutumisreaktioihin perustuvia diagnostisia menetelmiä alkoholin suurkulutuksen toteamiseksi. Tähänastisessa työssä on osoitettu sekä asetaldehdyistä että lipidi-peroksidaatiosta peräisin olevien aldehydiadduktien syntyvän alkoholin suurkuluttajilla sekä maksassa sekä punasolu-proteiineissa. Adduktien muodostumista kudoksissa alkoholin suurkuluttajilla voidaan nähdä jo ennen valomikroskooppisesti havaittavia histologisia muutoksia. Adduktimuodostuksella on ilmeisesti tärkeä osuus alkoholin aikaansaamien kudonsaurioiden primaarisena mekanismina, muun muassa maksan fibrogeneesin käynnistymisessä. Äskettäisten tulosten perusteella alkoholin käyttö yhdessä

runsasrasvaisen dieetin ja oksidatiivista stressiä potentoivien kofaktorien, muun muassa raudan ylimäärän läsnäollessa, aiheuttaa runsasta reaktiivisten aldehydien muodostumista ja kudonsauriota. Proteiinien modifioituminen elimistössä alkoholin suurkulutuksen seurauksena stimuloi immunologisia vasteita, joiden perusteella voidaan kehittää menetelmiä sitoutumisen mittaamiseen alkoholin suurkuluttajilla. Vuoden 1998 aikana projektista on pidetty seitsemän kotimaista ja neljä kansainvälistä esitelmää. Kertomusvuonna projektista valmistui myös yksi väitöskirja (*Katja Viitala*). Tutkijat: *Onni Niemelä* ja *Seppo Parkkila*, Etelä-Pohjanmaan keskussairaala, Oulun yliopiston kliinisen kemian laitos ja anatomian laitos.

148 *Baltica: tutkimus sosiaalisista ongelmista Itämeren maissa*. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten eräiden sosiaalisten ongelmien, kuten päihdeongelmien, rikollisuuden ja työttömyyden esiintyminen on vaihdellut Itämeren maissa vuoden 1985 jälkeen. Samalla tutkitaan, miten ongelmia koskevat käsitykset muuttuvat yhteiskunnallisten olojen vaihdellessa. Kertomusvuonna jatkettiin loppuraporttien viimeistelyä, joka osoit-

tautui kaavailtua työläämmäksi. Projektin kaksi viimeistä maaraporttikokoelmaa ilmestyvät talvella 1999. Koordinaattori: *Jussi Simpura*, Stakes, alkoholi-politiittinen tutkimusyksikkö.

153 *Alkoholipolitiikka joukkotiedotuksessa ja vastaanotossa.* Tutkimuksessa jäsenetään nykyisten alkoholipoliittisten puhe- tapojen retorisia rakenteita, kulttuurisia merkityksiä ja sosiaalisia implikaatioita modernin yhteiskunnan murrosvaiheessa vastaanottotutkimuksen, ryhmähaastattelun ja tekstianalyysin menetelmin. Yksi aineistoista koostuu alkoholiongelmiä ja huumeikysymystä käsittelevien tekstien (kolme pääkirjoitusta, yksi tieteellinen artikkeli) vastaanotosta poliitikkojen, toimittajien ja ammattiyhdistysaktivistien keskuudessa. Toinen aineisto on kerätty Baltica-projektiin yhteydessä ryhmähaastatteluina Itämeren maissa. Niissä toimittajat, ministeriöstön edustajat ja talousvaikuttajat keskustelvat alkoholiongelmiä ohella erityyppisten sosiaalisten ongelmien syistä, merkityksestä ja hoidosta. Kertomusvuoden aikana Baltica-aineistosta valmistui loppuraportti ja siitä työstettiin artikkeleita. Aiheesta on pidetty yksi esitelmä kotimaassa ja kaksi ulkomailla. Tutkija: *Jukka Törrönen*, Alkoholitutkimussäätiö.

154 *Sosiaalisten ongelmien kaksi kuvaa – tilasto ja kansalaismielipide sosiaalisia ongelmia koskevana käsittämistapoina.* Tutkimus on osa Alkoholitutkimussäätiön ohjelmaan kuuluvaa Baltica-projektia, jossa tutkitaan sosiaalisten ongelmien esiintymistä ja havaitsemista Suomessa ja Itämeren maissa. Tutkimuksessa etsitään erilai-

sia sosiaalisten ongelmien – erityisesti alkoholin ja huumeiden – käsittämistapoja ja tiedontuottamistapoja ja sovelletaan sosiaalisen konstruktionismin teoreettisia lähtökohtia. Empiirisinä aineistoina käytetään väestölle tehtyä kyselyä, virallisia tilastoja ja sanomalehtiaineistoja. Media, kansalaismielipide ja tilastot muodostavat sosiaalisten ongelmien kolme ”maailmaa”. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten sosiaaliset ongelmat ja käsitykset niistä muuttuvat yhteiskunnallisten olojen muuttuessa. Kertomusvuoden aikana viimeisteltiin aineistojen analyysit ja Baltica-hankkeen maaraportit. Tutkimuksesta on pidetty kaksi esitelmää kotimaassa ja yksi ulkomailla. Tutkija: *Saija Järvinen*, Alkoholitutkimussäätiö.

155 *Alkoholiriippuvuuden hoidon tehostaminen naltreksonilla.* Kyseessä on satunnaisesti prospektiivinen kaksoissokkona toteutettu kliininen lääketutkimus, jossa tutkittiin opioidinsalpaajan tehoa alkoholiriippuvuuden hoidossa. Tutkimuslääkkeenä käytettiin suun kautta kerran vuorokaudessa otettavaa naltreksonia ja sen lumetta. Potilaat osallistuiivat Järvenpään sosiaalisairaalaan strukturoituun kognitiiviseen hoito-ohjelmaan tai raittiuteen kannustavaan ryhmähoitoon. Tutkimukseen otettiin 120 alkoholiriippuvuuden diagnostiset kriteerit täyttävää potilasta. Hoidon seuranta-aika oli 8 kuukautta, jonka kuluessa tutkittiin hoidon vaikutusta potilaiden alkoholin käyttöön ja terveyteen. Tutkimus alkoi toukokuussa 1997 ja kliininen seurantavaihe päättyi joulukuussa 1998. Tutkimustuloksia raportoidaan vuonna 1999. Tutkija: *Pekka Heinälä*, Alkoholitutkimussäätiö.

156 *Päihdepalveluiden määrän ja rakenteiden vaihtelu kunnissa.* Tutkimuksessa tarkastellaan päihdehuollon hoitopalveluiden määriä ja niiden rakenteistumista erityyppisiksi palvelukokonaisuuksiksi muutamassa sekä määrällisesti että laadullisesti erityyppisiin palvelurakenteisiin päätyneessä kunnassa. Tutkimuksessa selvitetään argumentaatioprosessia, jolla kunnat ovat perustelleet nykyistä palvelurakennettaan. Samoin kuvataan työntekijöiden ja asiakkaiden näkökulmasta sitä konkreettista prosessia, jossa poliitiikka- ja strategiatasoilla muotoutunut palveluiden tarjonta operationaalistuu käytännön toiminnoiksi. Aiheesta on kertomusvuonna pidetty kaksi esitelmää kotimaassa. Tutkija: *Jukka Heinonen, A-klinikkasäätiö.*

157 *Alkoholi, tarkkaavaisuus ja akuutit haitat aivojen tapahtumasadonnaisten jännitevasteiden valossa.* Tutkimuksessa selvitetään alkoholin akuutteja ja kroonisia vaikutuksia kognitiivisiin toimintoihin, kuten tarkkaavaisuuteen, muun muassa mittaamalla aivojen sähkömagneettista ärsykesidonnaista aktiiviteettia. Vuoden 1998 aikana analysoitiin jo aiemmin kerättyä herätevasteaineistoa nk. gamma-taajuus -oskillaatioiden osalta. Havaittiin, että alkoholi jo verraten pienillä annoksilla heikensi ärsykesidonnaisen gamma-taajuus -vasteen amplitudia, lisäksi tematsepaamalla oli samanlainen vaikutus. Etanolin kroonisia vaikutuksia selvittävä tutkimuksen aineisto saatiin myös analysoitua vuoden 1998 aikana. Havaittiin, että häirintäherkkyys sensoristen muistijälkien muodostumisen tasolla selittää merkittävän osan auditiivisen työmuistin

häirintäherkkydestä. Esitietoisien ärsykemuutoksen prosessointia kuvaavan aivovasteen voimistuminen korreloi merkittävästi tarkkaavaisuuden tasolla behavioraalisesti havaittuun tehtävästä syrjäytymisalttiuteen. Lisäksi saatiin viitteitä siitä, että potilaiden keskushermoston hypereksitaatiotilaa voidaan tutkia tehokkaasti erilaisten sähköfysiologisten menetelmien avulla. Projekti on saatettu loppuun Alkoholitutkimussäätiön rahoitamilta osin. Tutkija: *Iiro Jääskeläinen, Helsingin yliopiston psykologian laitos, kognitiivisen aivotutkimuksen yksikkö.*

158 *Alkoholinkulutukseen liittyvä kuolleisuus ja sen väestöryhmittäiset erot Suomessa 1987–1993.* Projektissa on kartoitettu alkoholiin liittyvää kuolleisuutta ja sen väestöryhmittäisiä, lähinnä sukupuolen ja sosioekonomisen ryhmän mukaisia eroja. Aineistona on käytetty pääasiassa Tilastokeskuksessa muodostettua aineistoa, jossa väestölaskentatietoihin on yhdistetty kuolemansyyrekisterin tietoja. Vuonna 1998 projektin viimeiset osatutkimukset valmistuivat ja siirryttiin päätösvaiheeseen, jossa osatutkimuksen tulokset kootaan yhteen. Kertomusvuoden aikana aiheesta pidettiin kaksi esitelmää kotimaassa ja kolme ulkomailla, julkaisiin yksi artikkeli ja hyväksyttiin kaksi käsikirjoitusta julkaistavaksi. Tutkijat: *Pia Mäkelä ja Tapani Valkonen, Helsingin yliopisto.*

159 *Geneettisesti alkoholipreferenssin suhteen poikkeavien AA- ja ANA-rottakantojen aivojen dopaminergiset mekanismit: alkoholin, kokaiinin ja morfiinin vaikutus.* Tutkimuksen tavoitteena on selvittää alkoholi-

lin juomisen säätelyn keskushermostollisia mekanismeja tutkimalla erilaisten dopaminergisiä hermosoluja aktivoivien ja ihmisten huumeina käyttämien yhdisteiden vaikutuksia dopamiinin vapautumiseen AA (Alko Alcohol)- ja ANA (Alko Non-Alcohol) -rottien *accumbens-tumakkeessa* ja *striatumissa*. Tutkimuksessa on aikaisemmin mikrodialyysitekniikalla mitattuna havaittu neljän päivän ajan toistetun morfiini- tai kokaiinikäsittelyn aiheuttavan AA-rottien mesolimbisten dopaminergisten mekanismien herkistymisen kyseiselle huumeelle. Vastaavaa herkistymistä ei havaittu ANA-rotissa. Tutkittaessa toistetun morfiinikäsittelyn vaikutuksia dopamiinin vapautumiseen mittaamalla mikroaaltosäteilytyksellä tapettujen rottien aivokudoksista dopamiinin vapautumista kuvaavan metaboliitin, 3-metoksityramiinin, pitoisuuksia, ei herkistymistä havaittu kummassakaan rottakannassa. Projektista on pidetty kaksi esitelmää kotimaassa ja yksi esitelmä ulkomailla. Tutkijat: *Liisa Ahtee, Aapo Honkanen, Janne Mikkola ja Petteri Piepponen*, Helsingin yliopiston farmasian laitos, farmakologian ja toksikologian osasto.

160 *Potilaiden alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten yhteys sairaalahoitajakson jälkeiseen selviytymiseen.* Tutkimuksen yleisenä tavoitteena on lisätä tietoa päihdeongelmaisten hoidosta. Yksityiskohteisina tavoitteina on tutkia 1) kognitiivisessa hoidossa olevien alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten yhteyttä hoidon jälkeiseen päihteiden käyttöön, 2) tutkia sairaalahoitajakson aikaisen alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten muutosten yhteyttä hoitojakson

jälkeiseen päihteiden käyttöön ja 3) tarkastella suomalaisten päihdeongelmaisten juomisriskitilanteita. Sairaalahoitajaksoa koskeva potilasaineiston (N=100) keruu aloitettiin maaliskuussa 1996. Seurantatiedot kerättiin postikyselyinä 6 ja 12 kuukautta hoidon päättymisen jälkeen. Tiedonkeruu saatiin kokonaisuudessaan päätökseen vuoden 1998 loppuun mennessä. Tutkija: *Tarja Kallio*, Järvenpään sosiaalisairaala.

161 *Alkoholi Malesiassa (Alcohol in the modernizing Islamic Malaysia).* Tutkimuksen tarkoituksena on analysoida alkoholin kulutuksen yhteiskunnallista kokonaisu-dynamiikkaa Malesiassa. Keskeisenä on jännite toisaalta nopeasti modernisoituvan malesialaisen yhteiskunnan mukanaan tuomien entistä länsimaisempien kulutustottumusten ja samaan aikaan tapahtuvan islamilaisen uskonnon kasvavan kannatuksen välillä. Kertomusvuoden aikana on jatkettu 500 henkilön survey-tutkimusaineisto-analyysia Kuala Selangorin kaupungista Malesian niemimaalla. Tutkija: *Timo Kortteinen*, Helsingin yliopiston kehitysmaatutkimuksen laitos.

162 *Bentsodiatsepiinivieroitustutkimus.* Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida alkoholi- ja bentsodiatsepiiniriippuvaisille tai pelkästään bentsodiatsepiineista riippuvaisille potilaille tarkoitetun vieroitushoito-ohjelman tehoa. Tutkimus toteutetaan satunnaistettuna ja kontrolloituna hoitokokeena neljällä helsinkiläisellä A-klinikalla. Koeryhmään satunnaistetut potilaat saavat strukturoidun hoito-ohjelman mukaista hoitoa Kettutien A-poliklinikalla, vertailuryhmän hoitona

on A-klinikoiden vakiintunut hoitokäytäntö. Tutkimukseen otettiin 80 potilasta, ja hoidon seuranta-aika on 12 kuukautta. Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen aineiston analysointi on aloitettu. Tutkija: *Helena Vorm*, A-klinikkasäätiö, Kettutien A-poliklinikka.

163 *Alcohol Policy in Developing Societies.* Yhteistyössä WHO:n Geneven päämajan kanssa toimivan kansainvälisen tutkijaryhmän tavoitteena on koota saatavilla oleva tieto kehitysmaiden alkoholioloista, juomatavoista ja alkoholihaitoista. Lisäksi on käynnistetty uusia tapaustutkimuksia ja sekundaarianalyseja. Projektia johtaa Robin Room. Kertomusvuoden aikana valmistui loppuraportin alustava luonnos, jota käsitellään projektin neljännessä työkokouksessa Bangkokissa tammikuussa 1999. Projektiin liittyy WHO:n konsultaatio aiheesta alkoholi-epidemiologia kehitysmaissa järjestettiin elokuussa 1998 Mexico Cityssä. Tutkijat: *Klaus Mäkelä*, Alkoholitutkimussäätiö ja *Juha Partanen*, Stakes, alkoholipoliittinen tutkimusyksikkö.

164 *AA-perustainen alkoholismiterapia. Tutkimus terapiatyöntekijöiden ja potilaiden vuorovaikutuksesta.* Hankkeessa tarkastellaan terapeuttien ja potilaiden vuorovaikutusta AA-perustaisessa alkoholismiterapiassa eli myllyhoidossa: analysoidaan potilaiden ja terapeuttien konkreettista, toteutuvaa vuorovaikutusta keskustelulisena käytäntönä etnometodologisen keskusteluanalyysin (CA) keinoin. Hankkeeseen kuuluu myös etnografinen kuvaus myllyhoidosta Kalliolan Vantalanklinikalla. Tutkimusaineistoa on terapia-

istunnoista ja henkilökunnan hoitosuosituskokouksista yhteensä noin 40 tuntia. Tutkimus on analyysivaiheessa ja käsikirjoituksissa on esitelty ensimmäisiä tuloksia. Kertomusvuonna pidettiin neljä esitelmää ja kirjoitettiin seitsemän artikkelia, joista viisi on arvioitavana. Tutkijat: *Ilkka Arminen*, Alkoholitutkimussäätiö, *Mia Halonen*, Alkoholitutkimussäätiö ja *Anna Leppo*, Helsingin yliopiston sosiologian laitos.

165 *Päihteistä toipuminen uskonnollisen itäsuhteen muutoksen kautta ja kristilliset kuntoutumisyhteisöt tapahtuman virittäjinä; hengellisyys toipumisessa ja hoidossa.* Tutkimuksessa laajennetaan vuonna 1990 valmistunutta, kristillistä kääntymystä toipumistapahtuman yhteydessä käsitellyttä lisensiaattityötä väitöskirjatutkimukseksi. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan ihmiskäsitystä ja riippuvuusproblematikan eri ulottuvuuksia. Empiirisenä aineistona on 34 sosiaaliselta, uskonnolliselta ja koulutukselliselta taustaltaan hyvin erilaista alkoholista, joiden toipumiseen on liittynyt hengellinen herääminen. Hoitoyhteisöjä koskevassa tutkimuksessa on tehty perusselvitys 20:stä kristillisten järjestöjen ylläpitämästä hoitokodista ja kuntoutumislaitoksesta. Perusselvityksen pohjalta yksiköt on jaoteltu neljään tyyppiin, joista kustakin on valittu yksi yksikkö tarkempaan tarkasteluun. Hoitokertomusten, työntekijähaastattelujen ja asiakaskyselyn pohjalta on yksilöity niitä menetelmiä, joita yksiköissä käytetään sekä yleensä että erityisesti hengellisen muutoksen virittämiseksi tai vahvistamiseksi. Tutkimuksessa pyritään arvioimaan uskonnollisen lähes-

tymisen paikkaa päihdepalveluiden kokonaisuudessa. Tutkimus valmistui joulukuussa. Väitöskirja julkaistaan helmikuussa 1999. Tutkija: *Jorma Niemelä*, Alkoholitutkimussäätiö.

166 *Valvonnasta hallintaan*. Tutkimuksessa käytetään alkoholipolitiikkaa ja sitä lähellä olevia ilmiöitä ”kurkistusaukkona” suomalaisen yhteiskunnan hallintalogiikan muuttumiseen 1950- ja 1960-luvuilla. Lähtökohtana on olettaa alkoholipolitiikan uudistamisen ”epäonnistumisen” 1950-luvulla ja ”onnistumisen” 1960-luvulla heijastavan laajemminkin tätä pitkää siirtymäkautta. Tutkimus alkoi 1997 ja on jatkunut 1998 aineiston keräämisen ja koti- ja ulkomaisiin kongresseihin osallistumisen muodossa. Tutkimusryhmään kuuluvat *Matti Peltonen, Hanna Kuusi, Riitta Matilainen, Mari Soikkeli* ja *Eerik Tarnaala*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

167 *Päihdekuntoutus vapausrangaistuksen osana*. Tutkimus kuvaa vankien päihdeongelman hoidon periaatteiden ja vankeinhoidon käytäntöjen välisiä jännitteitä pääasiassa yhdessä vankilassa toteutettavan yhden erityisen hoitokokeilun kautta. Etnografian näkökulmasta ja laadullisen sosiaalitutkimuksen menetelmien kerättävän aineiston avulla jäsenetään hoitokokeilun synnyttämässä ”konflikteissa” rakentuvia päihdetyön määrittäjä vankilan sosiaalisessa kontekstissa. Tutkija: *Jouni Tourunen*, Alkoholitutkimussäätiö.

168 *Suomalaisen alkoholijärjestelmän ja hyvinvointivaltion muuttunut suhde*. Tutki-

mus kohdistuu suomalaisen hallintojärjestelmän ja alkoholijärjestelmän samanaikaisiin muutoksiin. Vertaamalla muutosten taustalla olleita tietopohjia ja asiantuntijaorganisaatioita voidaan esittää tulkinta siitä, ovatko alkoholijärjestelmän ja suomalaisen hallintojärjestelmän muutos olleet yhteneviä vai erillisiä prosesseja. Tutkimus keskittyy Suomeen, mutta tulee sisältämään myös pohjoismaista kehitystä kartoittavan jakson. Tutkimus tehdään yhteistyössä Pohjoismaisten päihdetutkimuslautakunnan ja Stake-sin SNAPS-projektin kanssa. Tutkimuksen kysymyksenasettelut ja teoreettiset kytkennät alkoholitutkimukseen ja valtio-oppiin ovat selkiytyneet vuoden 1998 aikana samalla kun käytännöllinen ymmärrys projektin mahdollisuuksista ja rajoista on syventynyt. Tutkija: *Mika Alavaikko*, Alkoholitutkimussäätiö.

169 *Aivojen histamiini ja alkoholikäyttäytyminen*. Kahden hyvin tutkitun rottakanan (AA, Alko Alcohol ja ANA, Alko Non-Alcohol) välillä todettiin selvä ero aivojen histamiinipitoisuudessa useilla tärkeillä alueilla. Ero oli erittäin merkitsevä monilla aivoalueilla myös histamiinin metaboliassa, kuten ensimmäisen metaboliitin tele-metylhistamiinin pitoisuudet osoittivat. Histamiinipitoisuus, tele-metylhistamiinipitoisuus ja histamiinia sisältävien hermosäikeiden tiheys olivat merkitsevästi suurempia AA- kuin ANA-rotilla. Ero aiheutui hermosolujen sisältämän histamiinin eroista, koska syöttösoluissa ei todettu eroavaisuuksia kantojen välillä. Mahdollisesti muuttuneen histamiinimetabolian seurauksena H1-reseptorin lähetti-RNA:n ilmentymistä-

so oli alhaisempi AA-rotilla kuin ANA-rotilla. Vastaavaa eroa ei ollut H2-reseptorin lähetti-RNA:n ilmentymisessä. Yhteistyönä suoritettussa työn osassa osoitettiin, että salpaamalla tai aktivoimalla H3-reseptoria, joka säätelee aivoissa histamiinin muodostumista ja vapautumista, voitiin myös vaikuttaa alkoholinjuomiseen AA-rotilla. Tulokset osoittavat, että erot histamiinijärjestelmässä saattavat liittyä rottien poikkeavaan juomiskäyttäytymiseen. Tutkijat: *Pertti Panula, Karl Karlstedt, Minnamaija Lintunen, Tina Sallmén, Oleg Anichtchik ja Jan Kaslin, Åbo Akademin biologian laitos.*

170 *Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–1993).* Tutkimuksessa tarkastellaan raittiusliikkeen ja -aatteen hiipumista Suomessa toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Tutkimus kohdistuu sekä raittiusliikkeen alkoholipoliittisen vaikutusvallan vähenemiseen että paikallistason yhdistystoiminnan vaimenemiseen. Tutkimuksen tarkoituksena on raittiusliikkeen näkökulmasta analysoida, miten rajoittava alkoholipoliittikka mureni ja muuntui aikaisempaa epäsuoremmaksi ja hienovaraisemmaksi yksilön elämäntavan hallinnoinniksi. Aineiston keruu ja tulkinta ovat käynnissä. Tutkimuksen alustavia tuloksia on yhteispohjoismaisen SNAPS-projektin puitteissa vertailtu Ruotsin ja Norjan raittiusliikkeisiin vastaavana aikana. Tutkija: *Katariina Warpenius, Alkoholitutkimussäätiö.*

171 *Alkoholiriippuvuuden, persoonallisuuden ja makeanmieltymyksen väliset yhteydet: makeanmieltymyksen ennustearvo naltrek-*

sonihoidossa. Tutkimus kartoittaa makeanmieltymyksen, persoonallisuuden ja alkoholismien välisiä yhteyksiä ja sitä ennustaako makeanmieltymys naltreksonihoidon vaikuttavuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää yksinkertainen, luotettava ja hyvin karakterisoitu makeanmieltymykseen ja tiettyyn luonteenlaatuun perustuva testi, jolla voidaan identifioida ne henkilöt, jotka paremmin reagoivat opiaattiantagonistilääkitykseen. Tutkijat: *Hannu Alho, Kansanterveyslaitos, mielenterveyden ja alkoholitutkimuksen osasto, Pekka Heinälä, Alkoholitutkimussäätiö ja Alexei Kampov-Polevoi, Bowles Center for Alcohol Studies, USA.*

172 *Suomen huumehoito murroksessa.* Tutkimuksessa tarkastellaan huumeaineiden käyttäjien hoitoa Suomessa. Hankkeessa selvitetään hoitojärjestelmän nykytilaa ja seurataan sen muotoutumista kahden vuoden ajan. Lisäksi selvitetään hoitopalveluiden paikkaa huumeaineekysymyksen ja huume politiikan yhteiskunnallisessa määrittelyssä sekä korvaavan lääkeshoidon paikkaa huumehoito palvelujärjestelmässä. Hoitojärjestelmää koskeva aineisto koostuu ammattihenkilöstön teemahaastatteluilta sekä niitä täydentävistä seurantakyselyistä (kevät 1999 ja kevät 2000). Muina aineistoina käytetään virallisia dokumentteja ja erilaista media-aineistoa. Vuonna 1999 keskitytään aineiston keruuseen ja analysointiin. Tutkijat: *Pekka Hakkarainen, Turun yliopiston sosiologian laitos, Kristiina Kuussaari, Turun yliopiston sosiologian laitos ja Kaija Seppä, Tampereen yliopiston yleislääketieteen laitos.*

173 *Vapaa-ajan toiminnan edistäminen sosiaalisen tuen avulla laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten keskuudessa.* Lukuisat tutkimukset osoittavat, että sosiaalinen tuki toipumiselle on tärkeimpiä hoidon jälkeistä selviytymistä selittäviä tekijöitä. Olennaista on myös löytää tyydyttäviä toiminnallisia vaihtoehtoja päihteiden käytölle. Tämän kokeellisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millä tavoin laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten sosiaalista tukea ja vapaa-ajan toimintaa voitaisiin parhaiten edistää. Tutkimuksessa verrataan yksinkertaisten ohjeiden ja verkostopohjaisten tukitoimenpiteiden tehoa koehenkilöiden selviytymistä edistävinä tekijöinä. Tutkimus on suunniteltu toteutettavaksi 1999 – 2001. Koehenkilöt rekrytoidaan Järvenpään sosiaalisairaala. Tutkija: *Anja Koski-Jännes*, Järvenpään sosiaalisairaala.

174 *Integratiivisen sääntelyn läpimurto – modernin pohjoismaisen alkoholipoliittikan analyysija.* Tutkimuksessa analysoidaan miten alkoholin kulutuksen ja siihen kyt-

keytyvien ongelmien hallinnointi on muuttunut kolmen viime vuosikymmenen aikana. 1960- ja 1970-luvun vaihteeseen asti suomalaisen, norjalaisen ja ruotsalaisen alkoholikontrollin tunnuspiirteenä olivat yksittäisiin kuluttajiin, väärinkäyttäjiin tai alkoholisteihin kohdistuneet toimenpiteet. 1970- ja 1980-luvulla alkoholikysymys neutralisoitui (kansan)terveyskysymykseksi. Alkoholipoliittikan ytimeksi kiteytyivät universalistiset toimenpiteet, jotka toteutettiin valtiokeskeisen ja yhtenäiskulttuurisen järjestelmän puitteissa. Samanaikaisesti kuluttajat aktivoituivat oman alkoholinkäyttönsä kontrollissa, joko omin päin, erilaisissa maallikkoyhteisöissä tai asiantuntijoiden tuella. Nämä kontrollin muodot ovat enimmäkseen pysyneet varsinaisen alkoholipoliittikan ulkopuolella. Tutkimuksessa analysoidaan Suomen, Norjan ja Ruotsin alkoholipoliittikan kehityksen erityispiirteitä. Tutkija: *Christoffer Tigerstedt*, Helsingin yliopiston sosiaalipoliittikan laitos.

APURAHAT

Vuoden aikana maksettiin apurahoja seuraavasti: aikaisempiin päätöksiin perustuvat tutkimussopimusapurahat 1.674.930 markkaa, vuoden aikana maksetut varsinaiset apurahat ja opinnäytetöistä annetut kannustuspalkinnot 973.054 markkaa. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 85 apura-

hahakemusta, ja apuraha myönnettiin 21 hakijalle. Hakemusten yhteissumma oli 6.653.665 markkaa.

Varsinaiset apurahat

Lääketiet.lis. *Pekka Heinälä* 41.332 mk:
Alkoholiriippuvuuden hoidon tehostaminen naltreksonilla

Lääket. toht. *Antti Hietaranta*
30.000 mk: Äkilliseen haimatulehdukseen liittyvän keuhkovaurion patofysiologian tutkimus

Fil. toht. *Petri Hyytiä* 72.000 mk: H3-histamiinireseptorin merkitys alkoholin ja stimulanttien käytön säätelyssä

Valtiot. toht. *Jaana Jaatinen* 63.174 mk: Koulu nuorten päihdekulttuurin kehyyksenä

Terveysdenhuollon maist. *Tarja Kallio*
70.000 mk: Potilaiden alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten yhteys sairaalahoitojakson jälkeiseen selviytymiseen

Lääket. ja kir. toht. *Jaakko Kaprio* ja valtiot. maist. *Torsten Winter* 37.280 mk: Nuorten alkoholinkäyttö: pitkittäinen kaksostutkimus

Professori *Pekka J. Karhunen ja työryhmä*
48.000 mk: Alkoholisairauksien geneettiset taustatekijät

Valtiot. lis. *Leena Komujärvi* 20.000 mk: Yksilön yhteiskuntaan kiinnittyminen irtautuminen ja päihteet. Kahdentoista päihdehuollon asiakkaan ja heidän sosiaaliterapeutinsa elämäntarinat

Fil. maist. *Jyrki Korkki* 72.000 mk: Viinalla villityt. Salakuljetus, salakapakat ja alkoholikulttuurin murros Kannaksen rajaseudulla 1880-luvulta vuoteen 1914

Professori *Esa Korpi* ja fil. maist. *Sanna Soini* 64.000 mk: Aivojen välittäjäaine-

reseptorit alkoholinjuomisen säätelyssä

Yhteiskuntat. maist. *Anni-Siiri Länsman*
20.000 mk: Saamelaisten ja turistien väliset väärtisuhteet – alkoholi symbolisen vaihdon välineenä kohtaamisessa

Dosentti *Seppo Nikkari*, fil. maist. *Anne Kalela*, lääket. kand. *Tommi Koivu* ja dosentti *Pekka Sillanaukee* 90.000 mk: Alkoholinkäytön yhteys inflammatioon sepelvaltimotaudissa

Professori *Mikko Salaspuro* 200.000 mk: Suolistobakteerien tuottama asetaldihydi – uusi mekanismi alkoholin aiheuttamien sairauksien synnyssä

Valtiot. toht. *Erkki Vasara* ja fil. maist. *Teijo Pyykkönen* 85.000 mk: Urheilija – raitis ja reilu, ei horju ei heilu?

Opinnäytetöistä annetut kannustuspalkinnot

Terveysdenhuollon maist. *Airi Partanen*
5.000 mk: Suonensisäisesti huumausaineita käyttävien huumeisiin liittämät riskit sekä riskikäyttäytyminen ja sen muutokset

Tutkimussopimusapurahat

Uusia tutkimussopimusapurahoja ja vanhojen sopimusprojektien jatkorahoitusta vuodeksi 1999 myönnettiin seuraavasti:

Professori *Liisa Ahtee*, proviisori *Aapo Honkanen*, proviisori *Janne Mikkola* ja proviisori *Petteri Piepponen* 80.912 mk: Geneettisesti alkoholipreferenssin

suhteen poikkeavien AA- ja ANA-rottakantojen aivojen dopaminergiset mekanismit: alkoholin, kokaiinin ja morfiinin vaikutus

Valtiot. maist. *Mika Alavaikko* 98.868 mk: Suomalaisen alkoholijärjestelmän ja hyvinvointivaltion muuttunut suhde

Dosentti *Hannu Alho* 100.000 mk: Alkoholiriippuvuuden, persoonallisuuden ja makeanmieltymyksen väliset yhteydet: makeanmieltymyksen ennustearvo naltreksonihoidossa

Valtiot. toht. *Ilkka Arminen* ja fil. maist. *Mia Halonen* 243.688 mk: AA-perustainen alkoholismiterapia. Tutkimus terapiatyöntekijöiden ja potilaiden vuorovaikutuksesta

Valtiot. toht. *Pekka Hakkarainen*, valtiot. maist. *Kristiina Kuussaari* ja lääket. ja kir. toht. *Kaija Seppä* 161.868 mk: Suomen huumehoito murroksessa

Lääket. lis. *Pekka Heinälä* 45.738 mk: Alkoholiriippuvuuden hoidon tehostaminen naltreksonilla

Dosentti *Anja Koski-Jännes* 84.072 mk: Vapaa-ajan toiminnan edistäminen sosiaalisen tuen avulla laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten keskuudessa

Dosentti *Onni Niemelä* ja lääket. toht. *Seppo Parkkila* 120.000 mk: Alkoholin suurkulutuksen aiheuttamat proteiini-modifikaatiot ja niiden sovellutukset alkoholisairauksissa

Professori *Pertti Panula*, fil. kand. *Minnamaija Lintunen*, fil. kand. *Kaj Karlstedt*, fil. kand. *Tina Sallmén* ja fil. yo *Jan Kaslin* 82.390 mk: Aivojen histamiini ja alkoholikäyttäytyminen

Dosentti *Matti Peltonen*, valtiot. maist. *Hanna Kuusi*, valtiot. yo *Riitta Matilainen*, valtiot. yo *Mari Soikkeli* ja valtiot. yo *Eerik Tarnaala* 153.868 mk: Valvonnasta hallintaan. Suomalaisen yhteiskunnan hallintalogiikan murros (n. 1940-luvun puolivälistä 1960-luvun loppuun)

Professori *Anssi Peräkylä* ja fil. lis. *Liisa Raevaara* 43.340 mk: Mini-interventio-keskustelut terveyskeskuslääkäreiden vastaanotolla

Valtiot. maist. *Christoffer Tigerstedt* 135.672 mk: Den integrativa regleringens genombrott – analyser av modern nordisk alkoholpolitik

Yhteiskuntat. lis. *Jouni Tourunen* 123.952 mk: Päihdekuntoutus vapausraugaistuksen osana

Valtiot. kand. *Jukka Törrönen* 105.672 mk: Alkoholipolitiikka joukkotiedotuksessa ja vastaanotossa

Valtiot. maist. *Katariina Warpenius* 109.828 mk: Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–93)

MUU TOIMINTA

Muu toiminta kotimaassa

Klaus Mäkelä oli A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön päihdepolitiikan suunnittelua pohtivan työryhmän jäsen, Suomen Akatemian psykoterapiaprojektin tieteellisen neuvottelukunnan jäsen ja Tieteellisen kirjallisuuden käännöslautakunnan jäsen.

Kari Poikolainen oli Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) asiantuntija epidemiologian alalla sekä Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden toimituskunnan jäsen ja Työterveyslaitoksen eettisen toimikunnan jäsen.

Jussi Simpura oli Sosiaalipoliittisen yhdistyksen esimies, Suomen ICSW-neuvottelukunnan puheenjohtaja, Tiimi-lehden toimitusneuvoston jäsen, Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen johtoryhmän jäsen ja Tilastokeskuksen tieteellisen neuvottelukunnan jäsen sekä toimi arviomiehenä Yhteiskuntapolitiikka-lehdessä.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla, ja Euroopan aluetoimiston kanssa on käynnissä useita yhteisprojekteja. *Klaus Mäkelä* ja *Kari Poikolainen*

kuuluvat jäseninä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems.

Ronald A. Knibbe (Maastrichtin yliopisto, Hollanti) oli säätiön tutkijavieraana heinä-syyskuussa ja *Robin Room* (SIFA, Oslo) marraskuussa.

Kalervo Kiiänmaa toimi Alcohol-lehden toimituskunnan jäsenenä.

Klaus Mäkelä oli Acta Sociologica -lehden päätoimittaja, Consortium of European Alcohol Research Centres -organisaation varapuheenjohtaja ja kuului seuraavien julkaisusarjojen toimituskuntaan: Addiction, Addiction Research, Drug and Alcohol Research ja Cambridge International Research Monographs in the Addictions.

Kari Poikolainen oli Addiction-lehden apulaistoimittaja ja kuului sen toimituskuntaan.

Jussi Simpura toimi arviomiehenä Addiction ja Contemporary Drug Problems -lehdissä.

Säätiön toimintaan liittyvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

2nd International Conference on Drinking Patterns and Their Consequences, Perth, Australia, 1.–5.2. *Timo Kortteinen* piti esitelmän.

The Second European Social Science History Conference, Amsterdam, Hollanti, 5.–7.3. *Matti Peltonen* piti esitelmän.

Pohjoismainen päihdetutkimuslautakunta, Tukholma, 5.5. *Mika Alavaikko* piti alustuksen.

Center for Russian and Eastern European Studies, University of Michigan, Ann Arbor, Yhdysvallat, 12.–17.5. *Jussi Simpura* piti esitelmän.

XXVII European Histamine Research Society Meeting, European Histamine Research Society, Lodz, Puola, 20.–23.5. *Pertti Panulan* ryhmä piti esitelmän.

The Third Finnish-Scottish-Swedish Workshop on Health Inequalities, Department of Sociology, University of Stockholm, Tukholma, 24.–26.5. *Pia Mäkelä* piti esitelmän.

The 24th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Florence, Italia, 1.–5.6. *Saija Järvinen, Klaus Mäkelä, Pia Mäkelä, Jukka Törrönen* ja *Katariina Warpenius* pitivät esitelmän.

Twelfth General Meeting of the European Society for Neurochemistry, Pietari, Venäjä, 19.–24.6. *Liisa Ahtee* piti esitelmän.

Research Society of Alcoholism Annual Scientific Meeting, Hilton Head, South Carolina, Yhdysvallat, 20.–25.6. *Iiro P. Jääskeläisen* ryhmä esitti kaksi posteria.

International Society for Biomedical Research on Alcoholism, Kööpenhamina, 27.6.–2.7. *Onni Niemelä* piti kolme esitelmää, *Kalervo Kiianna* piti esitelmän ja esitti posterin.

III International Congress of Pathophysiology, Lahti, 28.6.–3.7. *Pertti Panula* piti esitelmän.

Sixth Conference of the International Society for the Study of European Narratives: Tradition and Innovation, Haifa University, Israel, 16.–21.8. *Hanna Kuusi* piti esitelmän.

Pohjoismais-balttilainen tutkijakurssi, Valmiera, Latvia, 19.8. *Jussi Simpura* piti esitelmän.

XX Nordic Congress of Psychology & Psykologia 98, Helsinki, 26.–29.8. *Iiro P. Jääskeläinen* piti esitelmän.

Nordiskt samhällsvetenskapligt rusmedelforskarmöte, Hanko, 27.–30.8. *Pia Mäkelä* piti esitelmän.

Workshop on Explanations for Differentials and Trends in Morbidity and Mortality, Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock, Saksa, 3.–5.9. *Pia Mäkelä* piti esitelmän.

Statsvetenskapliga förbundets årsmöte, Statsvetenskaplig förbundet, Linköping, Ruotsi, 12.10. *Mika Alavaikko* piti alustuksen.

First International Workshop on Mismatch Negativity and Its Clinical Appli-

cations, Helsinki, 16.–18.10. *Iiro P. Jääskeläisen* ryhmä esitti kolme posteria.

28th Annual Meeting of the Society for Neuroscience, the Society for Neuroscience, Los Angeles, Yhdysvallat, 7.–

12.11. *Pertti Panulan* ryhmä piti esitelmän.

32nd Scandinavian Congress of Neurology and 1st Scandinavian Congress of Neurologic Nursing, Oulu. *Onni Niemelä* piti esitelmän.

TALOUS

Säätiön menot nousivat 3.497.786 markkaan vuonna 1998. Valtaosa, 2.824.819 markkaa, käytettiin tutkimustoimintaan. Säätiö sai avustuksia yhteensä 3.625.000 markkaa; kirjojen myynnistä kertyi tuloja 1.540 markkaa ja Olof Forsander -keräys tuotti 22.079 markkaa. Hyväksytty kulubudjetti alittui 127.213 markalla ja tilikauden ylijäämä oli 150.833 markkaa. Alko Oy:n hallitus

myönsi säätiölle tukea niin, että säätiön oma pääoma korotettiin 30.000 markasta 150.000 markkaan.

Voimassa olevien tutkimussopimuspäätösten mukaisesti varoja on sidottu 1.690.558 markkaa vuodeksi 1999, 688.220 markkaa vuodeksi 2000 ja 120.554 markkaa vuodeksi 2001.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ JULKAISUJA

Alavaikko, Mika: Liberalisering av den finländska alkoholekonomi 1994. Regeringens propositioner och riksdagsbehandlingen. Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift 15(3): 154–167, 1998.

Alho, Kimmo & István Winkler & Carles Escera & Minna Huotilainen & Juha Virtanen & Iiro P. Jääskeläinen & Eero Pekkonen & Risto J. Ilmoniemi: Processing of novel sounds and frequency changes in the human auditory cortex: Magnetoencephalographic recordings. *Psychophysiology* 35: 211–224, 1998.

Arminen, Ilkka: Sharing experiences:

Doing therapy with the help of mutual references in meetings of Alcoholics Anonymous. *The Sociological Quarterly* 39(3): 491–515, 1998.

Arminen, Ilkka: Therapeutic interaction: A study of mutual help in the meetings of Alcoholics Anonymous. Finnish Foundation for Alcohol Studies: Helsinki 1998. (Väitöskirja.)

Arminen, Ilkka: Toipumistapahtuman äärellä. *Tiimi* n:o 5: 14–16, 1998.

Edwards, Griffith & Peter Anderson & Thomas F. Babor & Sally Casswell & Roberta Ferrence & Norman Giesbrecht & Christine

Godfrey & Harold D. Holder & Paul Lemmens & Lorraine T. Midanik & Klaus Mäkelä & Thor Norström & Esa Österberg & Anders Romelsjö & Robin Room & Jussi Simpura & Ole-Jorgen Skog: Alcool: politique et intérêt général. Organisation mondiale de la santé, Bureau régional de l'Europe: Copenhague 1998.

Edwards, Griffith & Peter Anderson & Thomas F. Babor & Sally Casswell & Roberta Ferrence & Norman Giesbrecht & Christine Godfrey & Harold D. Holder & Paul Lemmens & Lorraine T. Midanik & Klaus Mäkelä & Thor Norström & Esa Österberg & Anders Romelsjö & Robin Room & Jussi Simpura & Ole-Jorgen Skog: Alkohol'naja politika i obsctvennoe blago. Vsemirnaya organizatsiya zdra-vookhraneniya, Evropejskoye regional'noye bjuro: Copenhagen 1998.

Hanhinen, Sari & Jukka Törrönen (toim.): Journalists, administrators and business people on social problems. A study around the Baltic Sea. NAD Publication No. 35. Nordic Council for Alcohol and Drug Research: Helsinki 1998.

Homann, Nils & Päivi Kärkkäinen & Timo Koivisto & Tatiana Nosova & Kalle Jokelainen & Mikko Salaspuro: Effects of acetaldehyde on cell regeneration and differentiation of the upper gastrointestinal tract mucosa. Journal of the National Cancer Institute 89 (22): 1692–1687, 1997.

Huutilainen, Minna & István Winkler & Kimmo Alho & Carles Escera & Juha Virtanen & Risto J. Ilmoniemi & Iiro P. Jääskeläinen & Eero Pekkonen & Risto Näätänen: Combined mapping of human auditory EEG and MEG responses. Electroencephalography and Clinical Neurophysiology 108: 370–379, 1998.

Höök-Nikanne, J. & P. Aho & P. Kärkkäinen

& T. U. Kosunen & M. Salaspuro: The *helicobacter felis* mouse model in assessing anti-*helicobacter* therapies and gastric mucosal prostaglandin E₂ levels. Scandinavian Journal of Gastroenterology 31: 334–338, 1996.

Jokelainen, K. & E. Heikkonen & R. Roine & H. Lehtonen & M. Salaspuro: Increased acetaldehyde production by mouthwashings from patients with oral cavity, laryngeal, or pharyngeal cancer. Alcoholism: Clinical and Experimental Research 20 (7): 1206–1210, 1996.

Jokelainen, K. & T. Nosova & T. Koivisto & S. Väkeväinen & H. Jousimies-Somer & R. Heine & M. Salaspuro: Inhibition of bacterio-colonic pathway for ethanol oxidation by ciprofloxacin in rats. Life Sciences 61 (18): 1755–1762, 1997.

Jokelainen, K. & A. Siitonen & H. Jousimies-Somer & T. Nosova & R. Heine & M. Salaspuro: In vitro alcohol dehydrogenase-mediated acetaldehyde production by aerobic bacteria representing the normal colonic flora in man. Alcoholism: Clinical and Experimental Research 20 (6): 967–972, 1996.

Järvinen, Saija: From prosperity and overconsumption to hangover. Teoksessa J. Moskalewicz & C. Tigerstedt (toim.): Public opinion on social problems. A survey around the Baltic Sea. NAD Publication No. 36. Nordic Council for Alcohol and Drug Research: Helsinki 1998.

Järvinen, Saija: Perheväkivalta lähion toimijoiden näkemänä. Teoksessa Marja Holmila (toim.): Lähion päihdeongelmat asukkaiden ja paikallistoimijoiden silmin. Alustavia tietoja paikallisesta ehkäisyprojektista, s. 33–38. Aiheita 44. Stakes: Helsinki 1998.

Jääskeläinen, Iiro P. & Jyrki Hirvonen & Teija Kujala & Kimmo Alho & C. J. Peter Eriksson & Anne Lehtokoski & Eero Pekkonen & John David Sinclair & Hirooki Yabe & Risto Näätänen & Pekka Sillanaukee: Effects of naltrexone and ethanol on auditory event-related brain potentials. *Alcohol* 15(2): 105–111, 1998.

Kallio, Tarja: Rangaistusta vai hoitoa? *Yhteiskuntapolitiikka* 63(4): 347–349, 1998.

Kallio, T. & M. Jaakkola & K. Poikolainen & P. Heinälä: Bentsodiatsepiinivieroitushoito Järvenpään sosiaalisairaalassa. *Suomen lääkärilehti* (10): 1104–1108, 1998.

Kinnunen, Arne & Juhani Lehto: Finland: drug treatment at the margins. Teoksessa Harald Klingemann & Geoffrey Hunt (toim.): *Drug treatment systems in an international perspective*. Drugs, demons, and delinquents, s. 48–60. Sage Publications, Inc.: Thousand Oaks, London and New Delhi 1998.

Kuusi, Hanna: Alkohol i finländsk film på 1960-talet. Teoksessa Anders Gustavsson (toim.): *Alkoholen och kulturen*. Föredrag om dryckesvanor och nykterhet i Norden vid ett symposium i Fredrikstad, Norge. *Etnolore* 19, s. 145–154. Skrifter från Etnologiska avdelningen. Uppsala Universitet: Stockholm 1998.

Lehto, Juhani: Equal access with optimum costs: issues of financing and managing drug treatment. Teoksessa Harald Klingemann & Geoffrey Hunt (toim.): *Drug treatment systems in an international perspective*. Drugs, demons, and delinquents, s. 269–280. Sage Publications, Inc.: Thousand Oaks, London and New Delhi 1998.

Lehto, Juhani: Gleiche Zugangschancen

und Kostenoptimierung in der Drogenbehandlung. Finanzierung, Verwaltung, Organisation im Drogenbehandlungssystem. *Wiener Zeitschrift für Suchtforschung* 21(2/3): 83–92, 1998.

Liinamaa, Johanna: Function and properties of cholesterylester transfer protein in alcohol abusers. *Acta Universitatis Ouluensis, D Medica* 477. Department of Internal Medicine and Biocenter Oulu, University of Oulu, 1998. (Väitöskirja.)

Lintunen, Minnamaija & Tina Sallmén & Kaj Karlstedt & Hiroyuki Fukui & Krister S. Eriksson & Pertti Panula: Postnatal expression of H1-receptor mRNA in the rat brain: correlation to L-histidine decarboxylase expression and local upregulation in limbic seizures. *European Journal of Neuroscience* 10: 2287–2301, 1998.

Luoto, R. & A. Uutela & K. Poikolainen: Does unemployment increase alcohol intake? *International Journal of Epidemiology* 27: 623–629, 1998.

Montonen, Marjatta: Alkohol i sredstva massovoj informatsii. World Health Organization Regional Publications, European Series 62. Copenhagen 1998.

Montonen, Marjatta: Alkohol und Massenmedien. Regionale Veröffentlichungen der WHO Europäische Schriftenreihe Nr. 62. Kopenhagen 1998.

Mustonen, Heli & Leena Metso & Pirjo Paakkanen & Jussi Simpura & Maija Kaivonurmi: Suomalaiset juomatavat 1968, 1976, 1984, 1992 ja 1996. Juomatapatutkimuksen perustaulukoita ja julkaisuluetteloa. Aiheita 52. Stakes: Helsinki 1998.

Mäkelä, Klaus: AA keskinäisen avun ja identiteettityön liikkeenä. Teoksessa Kaj Ilmonen & Martti Siisiäinen: Uudet ja

vanhat liikkeet, s. 307–332. Vastapaino: Tampere 1998.

Mäkelä, Klaus: Alcoholics Anonymous in Finland. Teoksessa Irmgard Eisenbach-Stangl & Pia Rosenqvist (toim.): Diversity in unity: Studies of Alcoholics Anonymous in eight societies, s. 91–112. NAD Publication No. 33. Nordic Council for Alcohol and Drug Research: Helsinki 1998.

Mäkelä, Klaus: Irregularities matter. *Addiction* 93(7): 972–973, 1998.

Mäkelä, Pia: Alcohol-related mortality by age and sex and its impact on life expectancy: estimates based on the Finnish death register. *European Journal of Public Health* 8: 43–51, 1998.

Määttänen, Kirsti: Sense of self and narrated mothers in women's autobiographies. Teoksessa Satu Apo & Aili Nenola & Laura Stark-Arola (toim.): Gender and folklore. Perspectives on Finnish and Karelian Culture, s. 317–331. *Studia Fennica. Folkloristica* 4. SKS/FLS: 1998.

Niemelä, Onni & Seppo Parkkila & Markku Pasanen & Yuji Jimuro & Blair Bradford & Ronald G. Thurman: Early alcoholic liver injury: formation of protein adducts with acetaldehyde and lipid peroxidation products, and expression of CYP2E1 and CYP3A. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 22(9): 2118–2124, 1998.

Niemelä O. & S. Parkkila & M. Pasanen & Y. Jimuro & B. Bradford & R. G. Thurman: Early alcoholic liver injury: Formation of protein adducts with acetaldehyde and lipid peroxidation products and expression of CYP2E1 and CYP3A. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 22: 2118–2124, 1998.

Nosova, T. & K. Jokelainen & P. Kaihovaara & R. Heine & H. Jousimies-Somer & M. Salaspuro: Characteristics of aldehyde dehydrogenases of certain aerobic bacteria representing human colonic flora. *Alcohol & Alcoholism* 33 (3): 273–280, 1998.

Nosova, T. & P. Jousimies-Somer & P. Kaihovaara & K. Jokelainen & R. Heine & M. Salaspuro: Characteristics of alcohol dehydrogenases of certain aerobic bacteria representing human colonic flora. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 21 (3): 489–494, 1997.

Nurmi, Maria: Ethanol distribution and dopaminergic transmission in rats with genetically-determined differences in alcohol consumption. *Publications of the National Public Health Institute A* 25. Kansanterveyslaitos: Helsinki 1998. (Väitöskirja.)

Oinonen, Teija & Tiina Koivisto & Kai O. Lindros: No significant expression of CYP2E1 in rat liver stellate cells. *Biochemical Pharmacology* 56: 1075–1079, 1998.

Pekkonen, Eero & Jyrki Ahveninen & Iiro P. Jääskeläinen & Kaija Seppä & Risto Näätänen & Pekka Sillanaukee: Selective acceleration of auditory processing in chronic alcoholics during abstinence. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 22(3): 605–609, 1998.

Peltonen, Matti: Ny alkoholforskning och 1950-talets etikethandböcker. Teoksessa Anders Gustavsson (toim.): Alkoholen och kulturen. Föredrag om dryckesvanor och nykterhet i Norden vid ett symposium i Fredrikstad, Norge. *Etnolore* 19, s. 133–144. Skrifter från Etnologiska avdelningen. Uppsala Universitet: Stockholm 1998.

Peltonen, Matti: Maisema ja kieli suomalaisuskäsitysten perusaineina. Teoksessa Pertti Alasuutari & Petri Ruuska (toim.): Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti, s. 19–39. SITRAn julkaisusarja 210. Vastapaino: Tampere 1998.

Peltonen, Matti: Modernin pimeä puoli. Esipuhe teoksessa Marja Härmänmaa & Markku Mattila (toim.): Uusi uljas ihminen ja modernin pimeä puoli. Atena: Jyväskylä 1998.

Piispa, Matti: Valistus, holhous, suojele. Tutkimus alkoholipoliittisesta ja tupakkapoliittisesta mielipideilmastosta. Tampereen yliopisto: Tampere 1997. (Väitöskirja.)

Piispa, Matti: Alkoholi ja tupakka suomalaisessa mielipideilmastossa. Yhteiskuntapolitiikka 63(1): 14–28, 1998.

Poikolainen, Kari: Frecuencia del abuso de drogas en Finlandia. Adicciones 10: 187–193, 1998.

Poikolainen, Kari: La Finlande et la drogue. Interventions: Revue de l'ANIT, no. 66, Octobre, 1998.

Poikolainen, Kari: It can be bad for the heart, too – drinking patterns and coronary heart disease. Addiction 93: 1757–1759, 1998.

Poikolainen, Kari: Alkoholiriippuvuus ja alkoholin haitallinen käyttö. Teoksessa K. Koskenvuo & H. Vertio (toim.): Sairausten ehkäisy, s. 106–109. Duodecim: Helsinki 1998.

Poikolainen, Kari: Alkoholin käyttö. Teoksessa K. Koskenvuo & H. Vertio (toim.): Sairausten ehkäisy, s. 500–505. Duodecim: Helsinki 1998.

Poikolainen, Kari: Huumeriippuvuus ja huumeiden haitallinen käyttö. Teoksessa K. Koskenvuo & H. Vertio (toim.): Sai-

rauden ehkäisy, s. 109–110. Duodecim: Helsinki 1998.

Poikolainen, Kari: Huumeiden käytön ehkäisy. Teoksessa K. Koskenvuo & H. Vertio (toim.): Sairausten ehkäisy, s. 498–499. Duodecim: Helsinki 1998.

Poikolainen Kari: Huumeet Suomessa: esiintyvyys ja kustannukset. Duodecim 114: 2103–2108, 1998.

Poikolainen, Kari: Päihderiippuvuuden ja haitallisen käytön diagnostiikka. Teoksessa M. Salaspuro & K. Kiianmaa & K. Seppä (toim.): Päihdelääketiede, s. 74–80. Duodecim: Helsinki 1998.

Poikolainen, Kari: Päihteet ja kansanterveys. Teoksessa M. Salaspuro & K. Kiianmaa & K. Seppä (toim.): Päihdelääketiede, s. 42–47. Duodecim: Helsinki 1998.

Salmela, Katja S. & Pertti Kaihovaara & Mikko Salaspuro & Risto P. Roine: Role of catalase in rat gastric mucosal ethanol metabolism in vitro. Alcoholism: Clinical and Experimental Research 20 (6): 1011–1015, 1996.

Santtila, Pekka & Haapasalo, Jaana: Neurological and psychological risk factors among young homicidal, violent, and nonviolent offenders in Finland. Homicide Studies 1(3): 234–253, 1997.

Simpura, Jussi: Mediterranean mysteries: mechanisms of declining alcohol consumption. Addiction 93(9): 1301–1304, 1998.

Simpura, Jussi: Identiteter och sociala problem. Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift 15(3): 131–132. 1998.

Soini, S. L. & T. Ovaska & A. Honkanen & P. Hyttiä & E. R. Korpi: Brain opioid receptor binding of [³H]CTOP and [³H]naltrindole in alcohol-preferring AA and alcohol-

avoiding ANA rats. *Alcohol* 15(3): 227–232, 1998.

Toiviainen, Seppo: Kantapöydän imu. Juoppokulttuuri valintana ja pakkona. Hanki ja jää -sarja. Tammi: Helsinki 1997.

Törrönen, Jukka: Social problems and responsibility. The construction of sovereign identities among the influential groups in Helsinki and Tallinn in the context of transition. Teoksessa Sari Hanhinen & Jukka Törrönen (toim.): Journalists, administrators and business people on social problems. A study around the Baltic Sea, s. 207–248. NAD Publication No. 35. Nordic Council for Alcohol and Drug Research: Helsinki 1998.

Törrönen, Jukka & Sari Hanhinen: A group interview study of social problems around the Baltic Sea. Teoksessa Sari Hanhinen & Jukka Törrönen (toim.): Journalists, administrators and business people

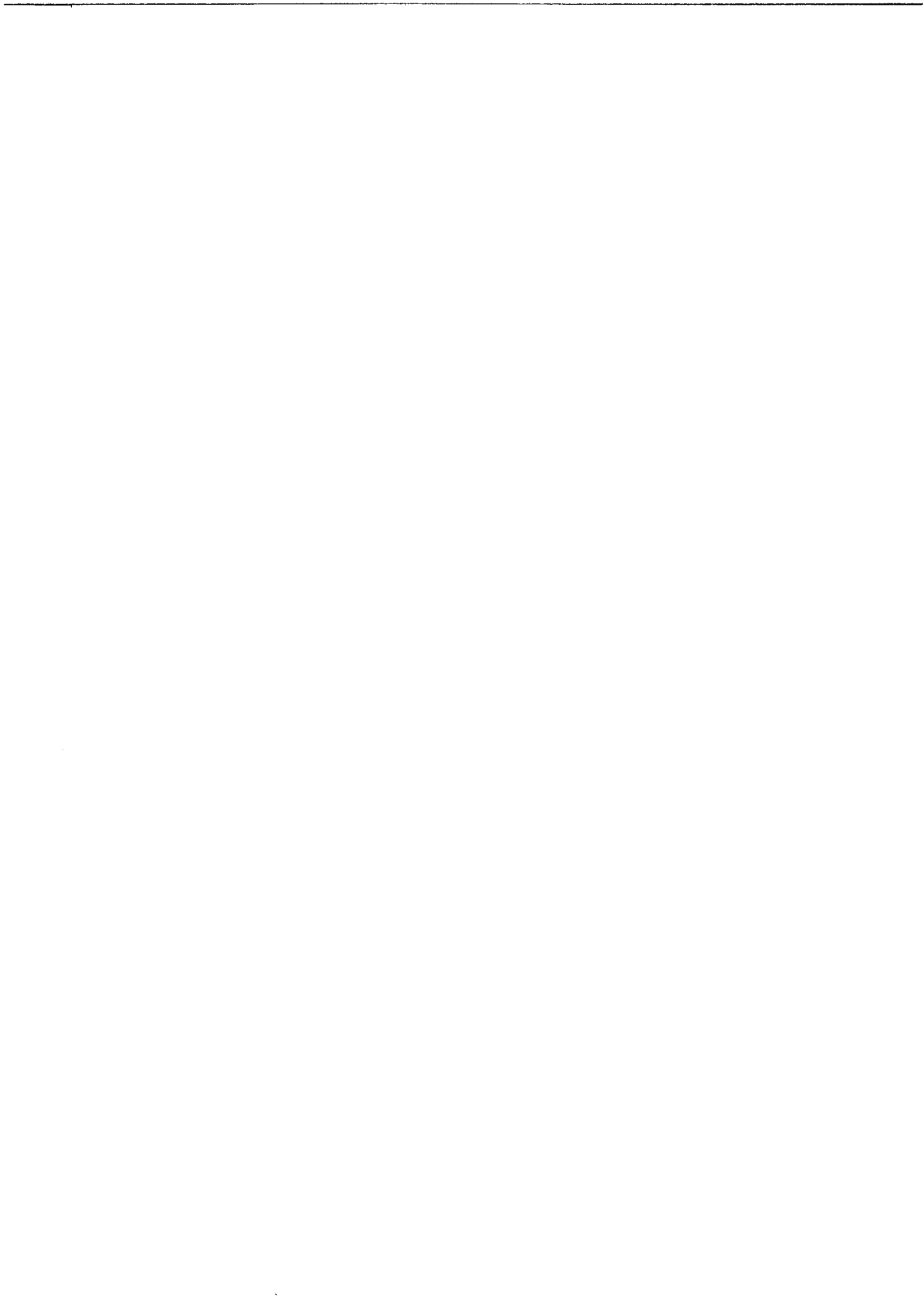
on social problems. A study around the Baltic Sea, s. 7–32. NAD Publication No. 35. Nordic Council for Alcohol and Drug Research: Helsinki 1998.

Viitala, Katja: Carbohydrate-deficient transferrin (CDT) and serum antibodies against acetaldehyde adducts as markers of alcohol abuse. *Acta Universitatis Ouluensis, D 492, Medica*. Oulu University Press: Oulu 1998. (Väitöskirja.)

Viitala, Katja & Kaija Lähdesmäki & Onni Niemelä: Comparison of the Axis %CDT TIA and the CD Tect method as laboratory tests of alcohol abuse. *Clinical Chemistry* 44(6): 1209–1215, 1998.

Visapää, J.-P. & K. Jokelainen & T. Nosova & M. Salaspuro: Inhibition of intracolonic acetaldehyde production and alcoholic fermentation in rats by ciprofloxacin. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 22 (5): 1161–1164, 1998.

PL 220, 00531 Helsinki